

Evacuatie 1995 : twee spannende weken

Eind januari 1995 begint het water in de Nederlandse rivieren snel te stijgen. Het is dagenlang noodweer in Europa. De grote hoeveelheid water die afgevoerd moet worden zorgt voor wateroverlast, uiterwaarden lopen onder. De dorpen langs de deels onbedijkte Maas in Limburg moeten de eerste voorzorgsmaatregelen treffen. In het rivierengebied lijkt er vooralsnog weinig reden tot ongerustheid. De regen houdt echter aan. Stroomopwaarts van de grote rivieren, in Frankrijk, België en Duitsland zijn de eerste overstromingen. Ook in Limburg lopen de eerste dorpen onder.

Zondag 29 januari wordt de toestand in het rivierengebied dreigend. Het nog steeds wassende water zou hoogten gaan bereiken vergelijkbaar met 1926, het jaar van de laatste grote watersnoodramp in het gebied. Alarmfasen worden afgekondigd en evacuaties voorbereid. Op maandag 30 januari is het zover: de Bommelerwaard moet evacueren. De Waaldijk van de Bommelerwaard dreigt te verzwakken. Maandagavond en dinsdagmorgen komt een ware exodus op gang. Met auto's, bussen en treinen verlaten ongeveer 45.000 Bommelerwaarders de streek. Ouderen herinneren zich de evacuaties uit de oorlogsjaren 1944-1945. Voor hun kinderen en kleinkinderen waren dat verhalen van vroeger, nu moeten ze zelf huis en haard verlaten. Eigendommen worden naar zolder gesjouwd of in de auto, aanhangwagen, busje of vrachtwagen meegenomen. In een schijnbaar eindeloze stoet verlaten de mensen de streek.

De evacués vinden onderdak bij familie, op campings, in bungalowparken en zelfs in het attractiepark Autotron te Rosmalen. Lege en verstilde dorpen blijven achter. Ook Zaltbommel moet voor het eerst in haar geschiedenis vanwege het water evacueren. Extra politie wordt ingeschakeld om de huizen te bewaken en te voorkomen dat ongenode gasten misbruik maken van de situatie.

Na de mensen is er aandacht voor het vee, dat ook geëvacueerd moet worden. Vrachtwagens rijden af en aan bij de boerderijen. Het Streekarchief Bommelerwaard heeft zorgen voor het cultuurhistorisch erfgoed dat terug gaat tot 1300! De gehele archiefbewaarplaats in Zaltbommel wordt leeggeruimd nadat met moeite nog een verhuisbedrijf ingehuurd kon worden. De archieven en collecties krijgen een tijdelijke plaats in het Rijksarchief Noord-Brabant in 's-Hertogenbosch.

De evacuaties in Nederland zijn wereldnieuws. Beroemd om hun strijd tegen het water en daarbij verworven expertise in waterbouwkunde dreigen de eigen 'dikes' het te gaan begeven! Woensdag 1 februari lijkt de toestand van de Waaldijk bij Ochten kritiek. Inderhaast wordt de dijk met folie en zandzakken versterkt met hulp van militairen. Later blijkt het water die dag op zijn hoogtepunt te zijn. Donderdag 2 februari komt er goed nieuws voor de evacués: het water daalt. Maar er blijft gevaar voor dijkdoorbraken en, bij het snel zakken van het water, op dijkverschuivingen. Op 5 februari wordt bekend dat de inwoners terug mogen keren.

Terugkomst

Opgelucht keren de Bommelerwaarders terug. De blijken van dank aan de hulpverleners zijn talrijk. Verschillende inwoners zetten hun belevenissen ter herinnering op papier voor familie en bekenden. Het regionale weekblad De Toren brengt een speciale 'Water Toren' uit. De uitgeverijen van dagbladen komen met speciale uitgaven gebaseerd op de kranten uit de twee voorbije roerige weken.

De noodzaak van de evacuaties wordt nadien bij evaluatie van alle gebeurtenissen door sommigen in twijfel getrokken. Stonden de dijken wel op springer of waren die scheuren er altijd al geweest? Achteraf is natuurlijk gemakkelijk praten, zeker als men de verantwoordelijkheid niet draagt.

Deltaplan Grote Rivieren

De noodtoestand in 1995 bracht de problematiek van de dijkverzwaring boven aan de politieke agenda. Jarenlang was de dijkverzwaring langs de rivieren bediscussieerd, nadat begin jaren zeventig bij Brakel in de Bommelerwaard de oude typische dijkbewoning rigoureuus gesloopt was. Net zoals na de watersnoodramp in Zeeland in 1953, werd een algehele en versnelde aanpak nu nodig geacht volgens een Deltaplan. Nog tijdens de wateroverlast besprak het kabinet al de noodzaak van een plan voor de grote rivieren. Op 13 april werd een wet aangenomen die een snelle aanpak mogelijk maakte, met als doel om alle zwakke dijkvakken in 2000 te hebben versterkt.

Tekst: Streekarchief Bommelerwaard